

Bəzi teatrlarda isə qeyri professional qələm sahiblərinin görkəmli dramaturq kimi tamaşaçılara təqdim olunması adı hal almışdır. Azərbaycan Dövlət Rus Darm Teatrının (M.Ibrahimov, A.Şarovski), Mingəçevir Dövlət Dram Teatrının (N.Qasarov, Z.Abbasov), Lənkəran Dövlət Dram Teatrının (E.Zeynalov, B.Rzayev) repertuar planına nəzər salarkən bir həftə ərzində eyni müəlliflər bir neçə dəfə müraciət edilməsi həmin yaradıcı kollektivlərdə yüksək səviyyəli dramaturgiya probleminin olduğunu bir daha sübut edir. Bu müəlliflər teatrdə müəyyən vəzifə tutur və onların peşəkar dramaturgiya ilə heç bir eləqəsi yoxdur. Belə səviyyətin yaranmasında həmin kollektivlərin rəhbərləri, xüsusən teatrların ədəbi hissə müdirləri birbaşa məsuliyyət daşıyırlar.

Bir sıra teatrların hazırlı yaradıcılıq istehsalat və maliyyə vəziyyəti yaradıcı işçilərin püxtələşməsinə lazımi stimul vermir. Ənənəvi qastrol siyaseti, canlı yaradıcılıq mübadiləsinin təskili məhdudlaşmışdır. Keçmiş ittifaq çərçivəsində baş vermiş parçalanma və yadlaşma prosesi nəticəsində milli teatr sənəti bir növ bədii və coğrafi izolyasiyaya məruz qalıb. Artıq bir neçə ildir ki, Azərbaycan teatrları YUNESKO yanında Beynəlxalq Teatr İnstitutunun tərkibində, digər Beynəlxalq qurumlar da və konqreslərdə təmsil olunmurlar. Bu cəhət onu tələb edir ki, keçid dövründə teatr rəhbərləri öz daxili imkanlarını səfərber etməli, bu ziddiyətli zaman çərçivəsində milli teatrimizin inkişafını tomin edə biləcək yollar tapmalıdır. Əfsuslar olsun ki, teatrlarda bir sıra rəhbər vəzifələrdə çalışanlar bunu başa düşmür və ya düşmək istəmirlər. Elə bunun nəticəsidir ki, rəhbərlik etdikləri teatrların fəaliyyətində ciddi nöqsanlara yol verdikləri üçün bir sıra teatr rəhbərlərinə töhmət verilmiş, Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən ciddi

cəzalandırılmışlar. Onların bəzisi isə tutduqları vəzifələrdən azad edilmiş, teatrların fəaliyyətinə yeni rəhbər kadrlar celb olunmuşdur.

Bütün bu çatışmazlıqları aradan qaldırmaq məqsədilə hesab edirəm ki:

- teatrların repertuar siyasetində dönüş əmələ gətirmək məqsədilə bədii şuranın fəaliyyətini günün tələbləri səviyyəsində qurmaq üçün tədbirlər müəyyənləşdirilmeli, bədii şuranın hər il yeni, daha bacarıqlı yaradıcı şəxslər hesabına gücləndirilməsi təmin olunmalıdır;

- bədii şurada təsdiq olunmuş repertuar planlarının şərtisiz yerinə yetirilməsi məqsədilə lazımi tədbirlər görülməli, cari repertuarla müəlliflərin yeni əsərləri daxil edilərkən bir qayda olaraq həmin əsərlər barədə rəy verilməsi üçün İncəsənət baş idarəsinə müraciət edilməlidir;

- yeniyetmələrin və gənclərin hərbi-vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə edilməsi, Milli Ordu hüssələrinde xidmet göstərən əsgər və zabitlərdə ruh yüksəkliyi və qələbəyə inam hissi aşılanması, xalqımızın tarixi azadlıq mücadiləsi, qəhrəmanlıq, döyüslülük, döyük və hərbi intizam adətlərinə uyğun milli ideooloji yönümədə təbliğat vasitəsi olaraq bu mövzuda əsərlərin repertuarra daxil edilməsinə diqqət artırmalıdır.

- cari repertuarra daxil olan tamaşaların bədii keyfiyyətinin yüksəldilməsini yaradıcılıq baxımından təqdirəlayiq tamaşaların qorunub saxlanması və müntəzəm olaraq göstərilməsi təmin olunmalıdır;

Teatrların işində dönüş yaradılması, repertuar siyasetinin möhkəmləndirilməsi məqsədilə digər müvafiq orqanlara da lazımi göstəriş verilməlidir. Zənnimizcə bu təpşiricilərin yerinə yetirilməsinin teatrlara tamaşaçı axınının gücləndirilməsində təsiri böyük olardı.

"Peşəkar aktyor üçün oynaması həmisi çətindir..."

- Siz həm komik, həm də ciddi rollarda oynayırsınız. Bir-birinin tam əksi olan bu cür rolları oynamaq təbii ki, çox çətindir. Bununla belə, Siz hər iki halda müvəffəqiyyət qazanırsınız. Bu nəylə bağlıdır?

- Uşaq yaşlarından böyük teatr məktəbi görmüşəm. Milli Akademik Dram Teatrından bir neçə ölkəyə getmişəm. Polşada bir neçə il əvvəl teatr festivalının münsiflər heyətinin üzvü olmuşam. Mən elə bilirom ki, Azərbaycan Milli Dram Teatrında olan məktəb heç bir teatrdə yoxdur. Bu məktəbdən bəhrələnmək lazımdır. Möhsün Sənəni, Ağasadiq Gəraybəyli, Hamlet Xanızadə, Səməndər Rza-

rib ki, ona qismət olmayan adlar mənə qismət olub. Bütün bunları baxmayaraq, Məmmədsadiq Nuriyev Yaşar Nuri'den daha güclü, daha qüdrətli aktyor olub. Bu mənim ürək söyümdür. Burada heç bir təvəzükərləq yoxdur.

- Xoşbəxt atəli illərinizdən yadınızda nə qalıb?

- Eh... o qədər danışlaşsı-

sözüm, xatirələrim var ki. Biz ailədə dörd uşaq idik. Ancaq o

nab H.Əliyevin "Azərbaycanda dünyəvi peşəkar teatrın yaradılmasının 125 illiyi haqqında" 27 avqust 1998-ci il tarixli 763 sayılı Sərəncamına uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikası və İran Respublikası Mədəniyyət Nazirlikləri arasında imzalanmış mədəni əməkdaşlıq haqqında sazişin həyata keçirilməsi məqsədilə Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrı Təbriz şəhərində N.Nərimanovun "Nadir şah" tamaşasını göstərmişdir.

2000-ci ildə Azərbaycan Milli Teatrinin 125 illiyik tədbirləri çərçivəsində Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi Respublika Teatr Xadimləri ittifaqı ilə birgə "Festivallar festivalı"nı keçirmişdir. Bu festivalda respublikanın bütün teatrları ən uğurlu tamaşalarını sənətsevərlərə təqdim etmişlər. Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrı Q.Qarayevin "Don Kixot", F.Əmiriyev "Sevil", "Akademik Milli Dram Teatrı M.F.Axundovun "Lənkəran xanın vəziri", Dövlət Gənclər Teatrı C.Məmmədquluzadənin "Ölülər", Dövlət "Yug" Teatrı C.Məmmədquluzadənin "Cənab Ö", Dövlət Pantomima Teatrı Ş.Əttarın "Uçuş", Sumqayıt Dövlət Musiqili Dram Teatrı "Danaşaş kəndinin əhvalatları", Şuşa Dövlət Musiqili Dram Teatrı M.F.Axundovun "Müsyö Jordan və Dərvish Məstəli şah", Lənkəran Dövlət Dram Teatrı Ü.Hacıbəyovun felyetonları əsasında "Olanlardan, keçənlərdən", Füzuli Dövlət Dram Teatrı C.Cabbarlının "Aydın", Ağdam Dövlət Dram Teatrı M.F.Axundovun "Hacı Qara" tamaşaları ilə festivalda iştirak etmişlər.

Lakin bununla belə dram teatrlarının ümumi sayı mədəni tələbatı ödəmək üçün kifayət etsə də, onların bəzilərinin səhnə mədəniyyəti, estetik və üslub özünəməxsusluğunu, repertuarın fərdiliyi və zənginliyi zəifləyib, teatrlar şəraitə uyğunluğu əsas götürərək ortabə səhnə məhsullarına daha çox üstünlük verirlər.

Parlaq istədə malik lider rejisoorların olmaması isə bu prosesi daha da dərinləşdirir. Yeni şəraitdə teatr işçilərinin yaradıcılıq imkanlarının aşkarlanması, peşə ustalıqlarının artırılması problemləri xüsusi mənə kəsb edir. Ayrı-ayrı görkəmli səhnə xadimləri yüksək yaradıcılıq nümunələri nümayiş etdirənlər də teatrarda çalışan mütexəssislərin peşə hazırlığı, sahənin kadr ehtiyati ilə təminatı qənaətbəxş deyildir.

Bütün bunlar yaradıcı kollektivlərə öz mənfi təsirini göstərmiş, "teatr-tamaşaçı" qarşılıqlı rabitəsinin pozulmasına səbəb olmuşdur. Nəticədə hətta maraq doğuran tamaşalar belə öz tamaşaçı ünvanlarını tapa bilməmişdir.

Təbii ki, bu çatışmazlıqlar diqqətə çatdırılmalıdır və ləğv edilməlidir.

Bu mənada bir sıra teatrarda tamaşaların vaxtından gec təhvil verildiyini və ya repertuar da olmasına baxmayaq hazırlanmamasını, nəticədə isə planda olmayan başqa əsərlərlə əvəz edilməsi halları xüsusi qeyd olunmalıdır. Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrı (H.Cavid "Qurtulmuşlar", Y.Molyer "Skapenin kələkləri"), Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrı (İ.Kalman "Maritsa", Y.Molyer, E.Sabitoğlu "Meşənanın zadəganlığı"), Azərbaycan Dövlət Gənclər Teatrı (V.Şekspir "Maqbet"), "Yug" Dövlət Teatrı (M.F.Axundov "Müsyö Jordan və Dərvish Məstəli şah", A.Məsud "İzdihəm", K.Aslan "Dumbul kimi"), Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrı (O.Uayld "Ulduz oğlan"), Sumqayıt Dövlət Musiqili Dram Teatrı (Ç.Aytmatov "Ümid sahibi", A.Şaiq "Qafqazçıçıy"), Şuşa Dövlət Musiqili Dram Teatrı (Ə.Haqverdiyev "Dağılan təfaq", S.Mrojek "Polis", F.ARRABAY "Hülləç"), İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrı (C.Cabbarlı "Sevil", G.De.Mopassan "Dərəbəylik"), Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrı (D.Sümer "Gül satırı Məlkəxa-

nım", H.Cavid "Şeyda"), Gəncə Dövlət Dram Teatrı (N.Cəferov "Uşaq oğuları"), Mingəçevir Dövlət Dram Teatrı (Şiller "Genuyada Fiaskonun sui-qəsdi", İ.Əfəndiyev "Bize inanın"), Lənkəran Dövlət Dram Teatrı (B.Rzayev "Tarixə dönmüş ömür"), Şəki Dövlət Dram Teatrı (Hidayət "Məni qınamayıñ"), Füzuli Dövlət Dram Teatrı (A.Şaiq "Bir saathiq xəlifəlik", Molyer "Zorən təbib"), İ.Əfəndiyev "Məhv olmuş gündəliklər"), Qazax Dövlət Dram Teatrı (Y.O'Nil "Qarağaclar altında məhəbbət", S.Rəhman "Yalan", M.F.Axundov "Sərgüzəşt-i-veziri-xani-Lənkəran"), Salyan Dövlət Dram Teatrı (M.Quliyev "Dovşanın aqibəti", Ü.Hacıbəyov "Arşın mal alan", A.Şaiq "Tıq-tıq xanım"), Qax Dövlət Kukla Teatrı (F.Dadaşov), Qax Dövlət Kukla Teatrında (N.Mahmudov) belə hallara daha çox yol verilir. Bu teatrarda bir qayda olaraq hazırlanın tamaşalar vaxtından gec təhvil verilir və ya repertuar da xil edilmiş əsərlər demək olar ki, hazırlanmış, əksinə repertuar daxil olmayan zəif pyeslər 1-2 həftə ərzində hazırlanaraq tamaşalarla təqdim olunur. Rayon teatrlarının rəhbərləri çox vaxt yeni tamaşaların qoyuluşu üçün yerli icra orqanları tərəfindən vəsait ayrılmadığını əsas götürsələr də, arasdırmalar göstərir ki, ayrlan vəsait heç də həmişə təyinatı üzrə xərclənmir. Belə hesab edirəm ki, yerli büdcədən maliyyələşdirilən teatr-tamaş müəssisələri üçün ayrılan vəsait respublika bütçəsində birləşməli və nazirlik tərəfindən ayrı-ayrı kollektivlərin ehtiyaclarının aradan qaldırılmasına yönəldilməlidir. Çünkü nazirlik hər hansı bir müəssisənin problemlərini və onun həlli yollarını yaxşı bilir. Vəsaitin bir əldə birləşdirilməsi ondan daha səmərəli və məqsədyönlü istifadə edilməsinə imkan verərdi. Bu halda islahatlar programında nəzərdə tutduğumuz bir neçə teatrın planlı surətdə ixtisas olunması və qalan teatrлara daha çox vəsait ayrılması məsələləri də reallaşar, yuxarıda qeyd olunan problemlərin tədricon aradan qaldırılmasına zəmin yaranardı.

Respublikanın bir sıra teatrlarında hazırla-

Repertuar siyaseti

Onu necə möhkəmləndirməli?

Son illərdə respublika teatrları repertuar siyasetini gücləndirərək, tematik və janr müxtəlifliyinə nail olmuş, bir sırada yeni orijinal pyeslərlə, milli, klassik və müasir dramaturgiyadan maraqlı nümunələrlə öz repertuarlarını zənginləşdirmiş, yaradıcı və təşkilat məsələlərin həllinə nail olmuşlar. Repertuarın ideya-bödül baxımından gücləndirilməsi, ictimai mənə kəsb edən tamaşalara məyəl, kollektivdə müvafiq yaradıcı iştirakının yaradılması və s. kimi mütlək məsələlər bir çox teatrların əməli fəaliyyətində başlıca möqsəd olmuşdur.

Hazırda Mədəniyyət Nazirliyi sisteminde 27 dövlət teatrı fəaliyyət göstərir. Onlardan doqquzu Bakı şəhərində yerləşir. Respublikada Opera və Balet Teatri, Müsiqili Komediyalar Teatrı, Genç Tamaşçılar Teatrı, Gənclər Teatrı, Pocziya Teatrı, on dörd Dram Teatrı, üç Müsiqili Dram Teatrı, beş Kukla Teatrı fəaliyyət göstərir. Son on il ərzində on teatr kollektivinə dövlət statusu verilmişdir. Bakıda "Yug", Gənclər, İrəvan Azərbaycan və Pantomima Teatrları, habelə Qazax, Füzuli, Qusar Dram, Şuşa Müsiqili Dram, Qax və Salyan Kukla teatrları yeni yaranan dövlət teatrlarıdır.

Ümumi teatr prosesini sabitləşdirmək, şəbəkənin müntəzəm və səmərəli fəaliyyətini təmin etmək möqsədi ilə bütün maliyyə, təşkilati imkanlardan istifadə olunaraq, teatrların yaradılıq axtarışlarına yardım olunması möqsədi ilə öton il ərzində Dövlət sifarişi yolu ilə 12 yeni tamaşa hazırlanıb təhvil verilmişdir. Sifarislərin əsasını milli klassik dramaturgiya nümunələri, o cümlədən Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında B. Vahabzadənin "Cəzəsiz günah", "Dar ağacı", C. Cabbarlinin "Aydın", Elçinin "Poçt şöbosündə xəyal", Azərbaycan Dövlət Genç Tamaşçılar Teatrında ərəb xalq nağılları əsasında "Ələddinin

şehri çırğı", İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrında S. Rəhmanın "Yalan", Naxçıvan Dövlət Müsiqili Dram Teatrında "Damabaş kəndinin məktəbi", Lənkəran Dövlət Dram Teatrında C. Cabbarlinin "Sevil", Mingəçevir Dövlət Dram Teatrında S. S. Axundovun "Ləçin yuvası", Şəki Dövlət Dram Teatrında X. Eçəgerayın "Aradızəldənlər", Ağdam Dövlət Dram Teatrında C. Cabbarlinin "Almaz" əsərləri təşkil etmişdir.

Müasir şəraitdə dövlət teatrları üçün sabit iş rejimini təmin etmək onların repertuarını günümüzləşdirən professional səviyyəli əsərlərlə zənginləşdirmək möqsədilə Akademik Opera və Balet Teatrında bəstəkar Xəyyam Mirzəzadənin "Ağlar və qaralar" baleti, Q. Karayevin musiqisi əsasında yaradılmış "Don Kixot" baleti, Akademik Milli Dram Teatrında tamaşaçı qoyulan, C. Cabbarlinin 100 illik yubileyi münasibətlə hazırlanmış "Aydın", "Ədirmənin fəthi", B. Vahabzadənin "Cəzasız günah", "Dar ağacı", Hidayətin "Bu dünyadan adamları", K. Abdullanın "Hərdən mənə mələk də deyirlər" pyesleri, Dövlət Rus Dram Teatrında Q. Qorinin "Kral oyunları", Elçinin "Mənim ərim dəlidir" komediyaları, Azərbaycan Dövlət Müsiqili Komediyalar Teatr-

rında T. Vəliyeva və E. Sabitoğlunun "Bən-kir adaxlı", Ə. Əmirli və S. Forəcəvən "Səhnədə məhəbbət", Azərbaycan Dövlət Genç Tamaşçılar Teatrında Elçinin "Ölüm hökmü", ərəb xalq nağılları əsasında "Ələddinin sehirlə çırğı", Azərbaycan Dövlət Gənclər Teatrında A. Vampilovun "Ördək oyu", V. Səmədoğlu-nun "Mamoy kişinin yuxuları" əsərləri, Pantomima Teatrının tamaşaçı qoyduğu C. Aytmatovun "Manqurt", Ş. Əttarin "Ucuş", İrəvan Dövlət Dram Teatrında təhvil verilən S. Rəhmanın "Yalan", Şuşa Dövlət Müsiqili Dram Teatrında C. Cabbarlinin "Aydın", Ü. Hacıbəyovun "Schirli yaqut", Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrı Y. Kim "İlan bataqlığında möcüzələr", Dövlət Müsiqili Komediyalar Teatrında Ə. Əlizadənin "İki küpəgirən qarı", Dövlət Gənclər Teatrında M. Musabəyovun, "Şəngülüm, Şüngülüm, Mengülüm", o cümlədən respublikanın demək olar ki, bütün teatrlarında Yeni il və Novruz bayramına həsr olunmuş tamaşalar.

Öton il repertuarında olan on yaxşı əsərlərdən bir neçəsi müxtəlif miqyaslı beynəlxalq festivallarda iştirakçı olmuş, başqa ölkələrdə uğurla nümayiş etdirilmişdir. Dövlət Pantomima Teatrı Gürcüstanda, İran İslam Respublikasında keçirilən Beynəlxalq Teatr festivalında və Bolqarıstanda təşkil olunan Beynəlxalq teatr seminarında iştirak etmişdir.

Teatrların repertuarı müstəqil dövlətimizin mənafəyini bütün səviyyələrdə qorumağa çalışan, mühərribə şəraitində yaşayan, torpaqlarının bir qismi işğal olunan, bir milyondan artıq qəçqını olan respublikamızın keçirdiyi çətinlikləri dərk edərək, bu çətinliklərin vətəndaşlıq mövqeyindən, milli təəssüfkeşlik hissi ilə aradan qaldırılmasına xidmət edən Azərbaycan müllişlərinin orijinal əsərləri ilə zənginləşmişdir. Bu əsərlərdə müasirliklərimizin mənəvi dünyası, Vətən, doğma torpaq həsrəti, azadlıq və müstəqillik ideyaları ön plana çəkilir. Belə əsərlərin sərasında H. Cavidin "Maral", C. Cabbarlinin "Oqtay Eloğlu", B. Vahabzadənin "Dar ağacı", Elçinin "Ölüm hökmü", C. Ayt-

matovun "Manqurt", Hidayətin "Məni qınamayın", N. Mirzəyevin "Qarabağın qara ömrü" və başqa tamaşalar vardır.

Səhnə üzü görən bir sırada yeni tamaşalar yüksək səhənə mədəniyyəti, bədii dolğunluğu və aktuallığı ilə yadda qalır.

Böyük mədəni nöslərin bədii-estetik zövqünün formallaşması, yeniyetmə və gəncərimizin dünyagörüşünün daha da zənginləşməsi üçün son vaxtlar teatrların quruluşunda usaq tamaşalarının sayı xeyli artmışdır (Milli Dram Teatrında A. Qohmanovun "Schirli yaqut", Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrı Y. Kim "İlan bataqlığında möcüzələr", Dövlət Müsiqili Komediyalar Teatrında Ə. Əlizadənin "İki küpəgirən qarı", Dövlət Gənclər Teatrında M. Musabəyovun, "Şəngülüm, Şüngülüm, Mengülüm", o cümlədən respublikanın demək olar ki, bütün teatrlarında Yeni il və Novruz bayramına həsr olunmuş tamaşalar).

Öton il repertuarında olan on yaxşı əsərlərdən bir neçəsi müxtəlif miqyaslı beynəlxalq festivallarda iştirakçı olmuş, başqa ölkələrdə uğurla nümayiş etdirilmişdir. Dövlət Pantomima Teatrı Gürcüstanda, İran İsləm Respublikasında keçirilən Beynəlxalq Teatr festivalında və Bolqarıstanda təşkil olunan Beynəlxalq teatr seminarında iştirak etmişdir.

Ufa şəhərində keçirilən "Tuqanlıq" Beynəlxalq Teatr Festivalında və Bayburtda keçirilən Beynəlxalq Dədə Qorqud festivalında milli teatr sənətimizi Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrı N. Xəzrinin "Burla Xatun" tamaşası ilə təmsil etmişdir. Teatr Ufada TURKSOY Beynəlxalq təşkilatının xüsusi mükafatını qazanmışdır. Bu tamaşalar ölkəmizin teatr aləminin beynəlxalq miqyasda tanınan əsərlər siyahısına daxil olmuş, Mədəniyyət Nazirliyinin illik hesabatında on uğurlu hadisələr kimi qeydə almışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti co-